

Så brinner skogen

Av Johan Jarnestad & Anna Liljemalm

MÄNNISKAN ÄR ORSAKEN NIO GÅNGER AV TIO

En vildbrand är en okontrollerad brand. Knappt var tionde vildbrand i skog i Sverige orsakas av blixtnedslag. Resten beror på mänskliga aktiviteter, som dåligt släckta lägereldar eller gnistor från tåg eller skogsmaskiner. Flera större skogsbränder kan också kopplas till återantändning efter bristande eftersläckning. Naturvårdsbränderna, som är planerade och anlagda, ingår inte i statistiken.

STARK VIND OCH TORRT BRÄNSLE LEDER TILL SNABB SPRIDNING

Efter lång torka avgör luftfuktigheten hur lättantändlig skogen är. Lågst luftfuktighet är det på eftermiddagen vilket ger intensivare brand.

Lövträd står bättre pall mot branden än barrträd. Det betyder dock inte att lövskog är immun mot eld.

En del tallar kan dö, men de klarar sig bättre än granen.

Mossa, ljung och bärris är pådrivande.

VAD ÄR DET SOM BRINNER?

Under en skogsbrand är det främst på marken som det brinner – inte i träden. Beroende på hur intensiv branden är letar sig glöden olika långt ner genom markskiktet.

Gran överlever i regel inte en skogsbrand, och fungerar dessutom som eldkastare. När granen fattar eld står den där med sin kjol och längst upp i toppen skapas gnistkast. Före naturvårdsbränningar huggs därför en del granar i regel ner.

Markvegetation med örter och gräs hämmar brand.

Fjärilar och fåglar flyger sin kos.

HUR GÅR DET FÖR DJUREN?

De djur som löper störst risk under branden är kräldjur, groddjur och fågelungar.

Större djur som hare och rådjur flyr så fort de känner lukten av brandrök.

Myror och andra småkryp borrar ner sig så långt ner i marken att elden inte når dem.

SPRAKANDE KLIMATBOV

Var någonstans det brinner spelar stor roll för utsläppen. På savannen slukar en brand huvudsakligen torrt gräs, som växer ut varje år. Den koldioxid som frigörs fångas upp året därpå. Det innebär att dessa bränder är så gott som koldioxidneutrala redan inom ett år. En skog som brinner ner behöver i regel flera decennier innan ung-skogen bundit tillräckligt med kol för att kompensera för den tidigare branden.

VAD HÄNDER OM DET INTE BRINNER?

Om skogen aldrig fick brinna skulle granen sakta ta över och trycka undan andra träd. Skogen blir samtidigt allt tätare och mörkare. Mängden gamla döda och brända träd som finns kvar från tidigare skogsbränder kommer med tiden att brytas ner. Växter, djur och svampar som är beroende av detta kommer därmed att få allt svårare att överleva.

TIO ARTER SOM GYNNAS AV SKOGSBRAND

BRANDNÄVA

BRANDSKIKTDYNA

GOLIATMUSSERON

GROV TALLKAPUSCHONBAGGE

MOSIPPA

NIPSIPPA

RAGGBOCK

TRETÅIG HACKSPETT

SPILLKRÅKA

RÖKDANSFLUGA

KOLDIOXIDTOPPAR FÖRSTÖR KLIMATET

Små naturvårdsbränningar gör mycket nytta för naturen, men stora och okontrollerade vildbränder kan orsaka stora koldioxidutsläpp. Sådana koldioxidtoppar behöver undvikas för att bromsa den globala uppvärmningen. Ändå är skogsbränder i regel inte inkluderade i ländernas koldioxidbudget. Det räknas som en naturlig post, och alltså inte något som regeringarna kan påverka.

DE TAR PLATS EFTER BRANDEN

Skogsbrand gynnar tall och björk på granens bekostnad. Direkt efter branden är området gråsvart och så gott som tomt på både flora och fauna. När gran, mossa och ris inte längre konkurrerar om platsen får tallar, aspar och björkar lättare att sprida sina frön. Den brända tallskogen lockar insekter och gör stor nytta för växter som trivs i sådan miljö.

VISSA ARTER ÄR BEROENDE AV BRÄNDER

Ett 50-tal insektsarter, ett 40-tal storsvampar, två arter av kärlväxter samt några mossarter räknas som brandberoende. Många av de brandberoende arterna är i dag hotade, eftersom skogarna brinner mindre än någonsin. Naturvårdsbränning är ett sätt att kompensera för uteblivna bränder och härma det naturliga brandmönstret.

KÄLLOR: SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET, LÄNSSTYRELSEN, LIFE TAIGA, SKOGSSVERIGE, LÄNSSTYRELSEN, NATIONALENCYKLOPÉDIN, NATURHISTORISKA RIKSMUSEET, IMPERIAL COLLEGE LONDON OCH GLOBAL FIRE EMISSIONS DATABASE